

TEMA 1

LA PERCEPCIÓ VISUAL TEORIES. PROCESSOS: EXPLORACIÓ, SELECCIÓ, ANÀLISI I SÍNTESI DE LA REALITAT.

1. LA PERCEPCIÓ VISUAL.
2. TEORIES.
3. INFLUÈNCIES DEL SUBJECTE SOBRE LA PERCEPCIÓ.
4. PERCEPCIÓ SELECTIVA, OBSERVACIÓ.
5. CATEGORIES PRECEPTUALS ABSTRACTES.

www.e-ducalia.com

Els drets d'edició són reservats a favor de www.e-ducalia.com. Prohibida la reproducció total o parcial sense permís escrit de l'editor.

1. LA PERCEPCIÓ VISUAL.

TEORIES. PROCESSOS: EXPLORACIÓ, SELECCIÓ, ANÀLISI I SÍNTESI DE LA REALITAT.

1. LA PERCEPCIÓ VISUAL.

Percepció: facultat de rebre estímuls a partir dels sentits humans i de transformar-los en informació.

La percepció visual és un procés d'assimilació de coneixements en el qual intervenen el sentit de la vista, l'educació, la cultura de l'observador i l'estat físic i psicològic del mateix.

L'ull i la ment.

Tot procés d'assimilació de coneixements es du a terme gràcies a la possibilitat d'aprendre diferents tipus d'impressions pels sentits, aquestes percepcions es converteixen en idees, representacions i sensacions que, acumulades, van propiciant el saber de l'individu.

Quan aquest procés es realitza gràcies al sentit de la vista ens estem referint la *Percepció Visual*.

Veure consisteix en rebre la informació referida a l'aparença exterior de les coses, i ens serveix per orientar-nos en l'espai.

Veiem gràcies als ulls i aquest funcionament és semblant al d'una càmera fotogràfica.

Però l'acte de percebre la realitat és una mica més que el de veure. Percebre és veure i comprendre. Significa que la informació rebuda mitjançant la visió, arriba a través de l'experiència.

L'objecte és immòbil però nosaltres explorem la seva superfície, límits, textura.

Comparem la forma, mida i color amb altres objectes fins a arribar a comprendre'ls.

Ho veiem gràcies als ulls però la percepció es produeix al cervell.

Obtenim no una rèplica de la realitat, sinó una abstracció que és condicionada per nombrosos factors ja que els ulls són un sistema òptic que manca de perfecció.

A més molts individus a més té dificultats en la percepció dels colors, per tant tots no rebem de la mateixa manera.

El fenomen perceptiu, doncs, no consisteix en el simple reconeixement de les formes, reals i objectives, hi ha evidents diferències entre el que es veu i el que significa la seva percepció visual.

Els problemes en la percepció. Imatges "irreals", Il·lusions visuals, ambigüitats i inconsistències o figures impossibles.

Encara que és obvi que ningú no pot negar el paper que juga la percepció en l'adquisició d'informació pels humans, podria argumentar-se que veure és un acte mecànic i que no genera res.

L'ull és l'òrgan visual, però dit en el sentit perceptual, el que veritablement veu és el cervell.

Existeixen "imatges irrealmentals" quan és el cervell qui les crea, sense necessitat que actuï l'òrgan visual, sense estímuls externs són els "sons | somnis", perquè el cervell no descansa mentre dormim.

El miratge es pot considerar com una distorsió de la percepció. En determinades situacions, generalment de gran ansietat, la ment reacciona amb la presentació de determinades imatges que aconseguen desorientar i enganyar el subjecte, presa d'un moment límit que li fa veure el que vol o el que tem.

El cervell no és per tant un aparell de còpia. És capaç d'enganyar, emmascarar la seva racionalitat i convertir la seva percepció visual en alguna cosa que no pot controlar.

Les il·lusions visuals són figures que en poden tenir més d'una de possible interpretació, en altres paraules la figura pot ser ambigua.

Una inconsistència és una figura que ni és ambigua ni correspon a una il·lusió òptica, la figura sigui completament irrealitzable en el sentit de que no podem construir l'objecte 3-D percebut en l'espai real.

Constàncies perceptives.

La constància perceptiva és el fenomen pel qual el cerebro (partint del coneixement i l'experiència) utilitza alguns criteris de forma "comptant" en la percepció de la forma i la mida.

a) Constància de la forma. El fet que un objecte no canviï de configuració en la nostra ment encara que si que canviïn seves projeccions en la nostra tenima.

b) Constància de la mida, quan apareixen dimensionalment constants encara que els observem de diferents distàncies.

Les parts i el tot.

Quan observem una imatge no reconeixem cada detall de forma individualitzada, sinó que veiem tota la imatge en una primera mirada i després ja analitzem els detalls, per tant una imatge no és una suma d'individualitats.

2. TEORIES.

2.1. Gènesi i desenvolupament dels models de percepció visual.

L'estudi dels mecanismes de processament i representació de la informació visual que percep un ésser viu es troba en els orígens de la ciència i la filosofia. Des de l'època dels clàssics grecs (Plató i Aristòtil) fins als nostres dies s'han formulat teories sobre com percep l'ésser humà la seva realitat exterior i de la qual manera usa i representa la informació captada pels seus sentits.

Mes propers en la història estan els estudis de Kepler sobre l'anàlisi geomètric de la formació de la imatge a l'ull, els de Newton sobre la visió en color, els d'Helmholtz sobre òptica fisiològica i els de Wertheimer sobre el moviment aparent d'agrupacions de punts o camps. Aquests treballs, entre d'altres, han establert les bases de les actuals teories de percepció visual.

Actualment aquests estudis són realitzats pels psicòlegs, que estudien la percepció basant-se en l'experiència de les teories desenvolupades anteriorment.

2.2. Grans enfocaments de la percepció visual.

Els enfocaments Analític i Sintètic han estat els que fonamentalment han guiat l'estudi de les esmentades teories.

1. Enfocament Analític.

Les teories analítiques es basen en la hipòtesi de la invariància, segons la qual encara que les imatges dels objectes puguin variar de mida, orientació, etc., la constància perceptiva fa que continuïn percebent-se igual que el registre que d'ells tenim, assimilat per l'experiència, les seves qualitats intrínseques més profundes.

2. Enfocament Sintètic.

Aquest enfocament consisteix a buscar correspondències de la percepció del món visual només en l'estímul.

Té el seu major exponent el segle XIX amb Hering i seu "innatisme", que s'oposa a les teories que suposen un aprenentatge de la visió. El cerebro tindria una sèrie de capacitats innates per organitzar el visual segons lleis universals i eternes.

2.3 Algunes teories sobre la percepció.

El primer gran pas es va donar al principi d'aquest segle amb l'aparició de l'escola de psicologia de la Gestalt a partir dels treballs i feines de Wertheimer.

2.3.1 La Gestalt.

Paraula alemanya que, traduïble per "forma", "configuració" o "estructura", dóna nom a la filosofia desenvolupada per un grup de psicòlegs estudiosos de la percepció sensorial, que va sorgir a començaments del segle XX.

S'oposa a les teories associacionistes de la percepció. El tot és diferent de la suma de les parts. D'aquesta forma la percepció no seria un registre sumatiu de diferents elements o estímuls sensorials, sinó que resultaria d'una aprehensió de la realitat com a totalitat.

Els psicòlegs de la Gestalt van formular les lleis d'organització perceptiva per descriure els resultats de la percepció sota determinades condicions estimulants. Aquestes lleis són:

1. Llei de la "pregnancia", "bona Gestalt" o de la simplicitat: tendència a completar les formes que són vistes parcialment i a simplificar en formes regulars, senzilles i estables.
2. Llei de "semblança" o similaridad: que s'ocupa de l'organització del percebut, accentuat determinats estímuls. Tendència a associar aquells elements que s'assemblen i es repeteixen.
3. Llei de "proximitat" o cercania. Tendència a considerar com figura la part de la superfície o de l'espai més proximas i considerar la resta com un fons.
4. Llei de "destí comú". Relacionada amb la proximitat i la semblança. Tendència a realçar els elements que continuan en la mateixa direcció com si existís una línia de recorregut visual.
5. Discriminació figura-fons:
 - a) La figura tien més apariencia de cosa i es recorda més que el fons.
 - b) La figura es veu com situada davant del fons.
 - c) El fons semblen estendre's darrere de la figura.

A més Rubin destaca la importància d'altres factors.

1. La simetria: les àrees simètriques tendeixen a veure's com figura.
2. Convexitat: les àrees convexes tendeixen a veure's com figura, podent anul·lar els efectes de simetria.
3. L'àrea: els estímuls les àrees dels quals són més petites tendeixen a veure's com figures.
4. Orientació: La vertical i horitzontal són les que majoritàriament es processen com figures.

Aquesta escola va establir que els criteris de tipus generalista tals com similaritat, homogeneïtat, proximitat, etc., eren suficients per tractar d'explicar les propietats dels mecanismes psicofísics de la visió humana.

Però, aquesta aproximació amb criteris tan globals es va perdre anys més tard en no poder donar resposta a nous interrogants dins del procés de percepció visual.

2.3.2 Els empírics, Hume, Hobbes i Locke. Teoria de la Inferència.

Sosté que tot coneixement està basat en l'experiència sensible i en la posterior associació d'idees. En néixer, la nostra ment és un full en blanc.

Les percepcions serien, doncs, el resultat de la interpretació de les sensacions rebudes a través de l'experiència acumulada.

2.3.3 Filosofia Kantiana.

La base del seu pensament sobre el tema se centra en el que va considerar la "percepció activa". Proposa que la ment humana arriba al món amb idees prèvies o innates de la forma, la mida i altres propietats dels objectes, com a resultat de l'aprofitament de l'experiència sensible. L'existència i la forma de les parts depenen de la seva relació amb el tot.

2.3.4. Teoria de l'estímul.

L'entorn que l'envolta proporciona al subjecte una sèrie d'estímuls que afavoreixen la percepció pels sentits.

Els receptors sensorials "filtren" els esmentats estímuls fent eficaços un nombre restringit dels mateixos, en relació amb l'estat pseudofisiològic de l'observador.

Les diferents percepcions estan generades per un determinat estímul que relaciona la predisposició de la persona amb les característiques dels esmentats estímuls.

2.3.5. Teoria ecològica.

Gibson amb el plantejament ecològic va insistir sobre les capacitats innates del cerebro sobre la percepció visual, afirma que les lleis de la percepció no resulten d'uns processos automàtics del cervell perquè els processos cognitius estaran supeditats a l'ordre de l'ambient extern.

D'altra banda donen especial rellevància als gradients de textura, que es consideren com importants portadors d'informació sobre la disposició d'objectes i superfícies en l'espai.

2.3.6 .La teoria d'Eisenstein amb el Pensament prelògic, organicitat, èxtasi

La teoria d'Eisenstein, sense base científica, és interessant com a teoria estètica de l'espectador i de la seva relació amb l'art. I revelen un art culte en la composició.

-Pensament "prelògic" Aque.stos modes de pensament es recolzarien en associacions d'idees més o menys lliures d'evocacions immediates de l'estructura de tota imatge.

-La idea de l'organicitat, rau en que la part no té sentit sinó en relació amb el tot.

- "èxtasi de la imatge"en la que l'obra engendra l'èxtasi de l'espectador emocionalment i el situa en un estat pricipio per rebre l'obra.

2.3.7. La determinació cultural de Vigostki.

Per a Vigostki la percepció és, des de la infantesa més tendra, "percepció d'objectes reals ", en aquest sentit pot i és present la mediació cultural en el procés perceptiu.

2.3.8. Panorama contemporani.

En l'actualitat no hi ha un predomini de cap d'elles en particular.

S'estima necessària l'experiència sensorial per a la percepció, cosa que, com hem vist, totes les teories assumeixen, encara que el grau en el qual ho fan pugui diferir.

D'altra banda, l'experiència acumulada, l'educació i la cultura de l'observador sembla que són fonamentals a l'hora d'interpretar aquests estímuls.

Existeix un tercer factor en què sembla necessari reparar com és la situació personal del subjecte, físicament, emocionalment, etc.

La discussió entre els corrents actuals estarà, doncs, en calibrar el valor que cada un d'aquests aspectes té en el procés perceptiu, així com en la constant investigació sobre l'esmentat procés.

3.INFLUÈNCIES DEL SUBJECTE SOBRE LA PERCEPCIÓ.

El subjecte influeix en la seva percepció amb una sèrie de factors determinats per la seva personalitat, educació i cultura, com són:

3.1. Coneixements previs.

El desenvolupament en la societat, la integració en el context de cada persona va fent que el nivell d'experiències de cada qual sigui el que és.

Els estímuls visuals no poden ser igualment processats per la ment de persones de cultures i societats distintes.(occident davant una tribu).

Entre individus d'una mateixa societat passa una cosa semblant en funció del seu nivell de formació i de l'educació rebuda. Ex radiografia.

Una figura, una imatge, es percep més fàcilment, quan pertany al camp d'experiències de l'espectador.

Amb l'experiència es construeix en la nostra memòria un esquema mental de les coses que coneixem.

3.2. Atenció.

Quan en la percepció d'alguna cosa estem actuant de manera decidida, fem atenció a aquests estímuls visuals, la nostra manera de percebre, que és selectiva, és molt més aprofitada.

3.3. Disposició preparatòria.

Una variant de l'anterior, però amb matisos que les diferencien.

La disposició preparatòria suposa una actitud d'expectació davant del que veurem, estem preparats per rebre aquesta sensació i processar-la en un determinat sentit.

3.4. Necessitat.

La necessitat és una influència del subjecte sobre la percepció del fet visual, que porta implícit un cert grau d'atenció i de disposició preparatòria.

3.5. Motivació.

La motivació pot deure's a condicionants molt diferents. De tipus cultural, social, per la pròpia personalitat de l'individu que demostra uns gusts propis, etc.

El procés perceptiu es converteix en una activitat particularment senzilla i clarament enriquidora,

4. PERCEPCIÓ SELECTIVA, OBSERVACIÓ.

La percepció és un procés que implica una successió ordenada d'etapes, de la més simple a la més complexa, segons una seqüència temporal.

La percepció és selectiva, no ens adonem de tot el que capta nostra vista i l'actitud de predisposició activa davant d'ella es denomina observació, en la qual es diferencien diverses etapes: exploració, selecció, anàlisi i síntesi.

4.1. L'observació. Processos d'exploració, selecció, anàlisi i síntesi.

L'excitació de l'ull provocada pels impulsos visuals transmet al cervell una selecció del camp visual que es presenta davant d'ell.

La nostra capacitat de captar imatges és limitada, podent retenir molt poques formes i poca informació en cada mirada.

L'observació és alguna cosa més que aquest primer nivell de percepció. Es tracta de mirar les formes amb atenció i estudiar la seva estructura i qualitats.

Es poden diferenciar diferents estadis; l'exploració inicial, la selecció, l'anàlisi i la síntesi.

-A través de l'**exploració** traduïm la informació física en missatges d'informació que el sistema nerviós pot processar.

Percebem les característiques més vistoses de la imatge; apreciem el seu contorn, mida, proporcions, diferenciem entre si els aspectes formals més significatius; la figura i fons, els elements compositius que configuren la seva estructura. Etc..

Fent un pas més, una vegada coneguda l'estructura bàsica de la imatge, estem en condicions de passar a **la selecció**, es van observant els detalls.

-El procés selectiu pot atendre diferents premisses, doncs el subjecte pot estar principalment interessat per determinats components de la imatge que posteriorment analitzarà.

-L'**anàlisi** estructural considera els elements amb els quals el missatge visual és formulat, així com les maneres en les quals col·laboren a crear la composició.

Les línies visuals de la composició, els elements gràfics, els colors, les llums, les textures, les figures i formes que pertanyen al conjunt de la imatge.

Mitjançant l'anàlisi apreciarem els aspectes connotatius (el suggerit), i denotatius (el que realment això significa de la imatge), explicant com és l'objecte i les característiques que té.

-Finalment amb la síntesi abordem un procés encara més subjectiu, individual, de cada subjecte. Realment és el que perdurarà, a romandre en el cervell.

La síntesi per si mateix suposa una espècie de resum de la imatge.

Roman el que s'ha demostrat més important, no obstant això l'objectivitat és bastant difícil d'aconseguir, es tràfic d'aplicar la Llei de la Simplicitat.

4.2. Percepció pràctica i percepció estètica.

La percepció pràctica consisteix en la identificació de les formes per "el qual són" i " perquè serveixen. I unir-les a un nom i una utilitat

La percepció pràctica es fixa bàsicament en les formes per identificar-les.

Selecciona la informació que ens pot ser útil per a l'experiència posterior o del moment, cosa que ens fa la vida mes senzilla i segura.

La percepció pràctica és molt pobra. Es deixen de costat innumbrables aspectes de les imatges que ens envolten, renunciant al plaer estètic. D'altra banda és tremendament funcional.

La percepció pràctica identifica les formes, l'estètica ens proporciona informació de les seves qualitats visibles a la realitat, formes, mesurades, colors, textures.

La percepció estètica ignora els noms de les coses reconeixent els elements que configuren el llenguatge visual i que ens permet trobar-ne d'altres valors que no es poden descriure amb noms sinó amb adjectius.

Fa que ens adonem dels valors expressius de les coses , els valors que ens provoquen sensacions, idees, sentiments.

5. CATEGORIES PERCEPTUALS ABSTRACTES.

5.1 La llum.

L'acte de veure implica una resposta a la llum. És a dir l'element més important i necessari de l'experiència visual, és de caràcter tonal. Tots els altres elements visuals se'ns revelen mitjançant la llum, però resulten secundaris respecte a l'element to que és, de fet, llum o absència de llum, i gràcies a aquesta l'home identifica en l'entorn totes els altres elements visuals: línia, color, contron, direcció, textura, escala, dimensió i moviments.

La llum estarà distribuïda sobre les formes de maneres molt diverses, segons la direcció, quantitat i qualitat de la mateixa i propicien la facultat d'expressar el volum amb el joc de llums i ombres (pròpies i llançades) que determinen l'efecte clarobscur.

5.2 L'equilibri.

La recerca de l'equilibri sembla ser una tendència innata en l'observador.

En una composició equilibrada no sembla possible un canvi sense perdre dit equilibri.

Sobre l'equilibri influeixen dues propietats dels objectes visuals: el pes i la direcció,

La sensació i percepció visual del pes es pot veure interferida per l'"ubicació " d'aquests pesos.

Especial importància té les distribucions dels objectes sobre els espais gràfics: part superior i part inferior, dreta i esquerra

Els pesos poden ser de formes i colors i mides.

La profunditat espacial també influeix en el pes, quant major sigui la profunditat major serà el pes.

5.3.La forma.

La forma material ve determinada pels seus límits, encara que la forma perceptual està condicionada pel mitjà | medi lluminós que actua com a transmissor de la informació

En la percepció de la forma també intervé la variable "simplicitat", sempre que percebem diversos estímuls, en aquest caso formes, percebem primer aquelles mes senzilles.

5.4. L'espai.

Els principals indicadors de profunditat monoculars són:

- El gradient de textura.
- La perspectiva.
- La variacions de la il·luminació.
- Criteris de localització (situació de les formes entre si i en el conjunt).

5.5. El color.

Les característiques fonamentals del color, i per tant els factors que proporcionen la informació sobre ell en el procés perceptiu són:

- El matís (el propi nom del color).
 - La saturació (el seu grau de puresa).
 - La lluminositat (amb més o menys barreja de blanc i / o negre).
- El color té un cert "pes visual" i unes característiques com són l'irradiació (efecte que fa que certes superfícies tinguin una mida diferent al real), i l'expansió (implicació amb els seus veïns), que fan que produeixi un efecte dinàmic que influeix en la percepció visual de manera significativa. L'harmonia i el contrast són també valors expressius relacionats amb l'interrelació cromàtica de les formes, que influeixen en la percepció de les mateixes, suposant un cert ordre visual.

5.6. El moviment.

La participació del moviment en la imatge suposa un canvi en les condicions de l'entorn, amb el qual la reacció tendeix a ser més evident davant de l'esmentat estímul.

L'experiència visual del moviment pot ser deguda a tres factors:

- Moviment físic.
- Moviment òptic. Fa referència a les projeccions dels objectes o el camp visual que es desplaça sobre la retina.
- Moviment perceptual. El que capta el nostre cervell amb l'experiència.